

ԿՈՅՍՆ ԵՐԱՆԵԱԼ

(THE BLESSED DAMOSEL)

ՏԱՆԹԷ ԿԱՊՐԻԷԼ ՌՈՍԵԹԻ

Ջայն նըկարեր էր շրթագորն՝ արիւնի,
կոտորածի միջն՝ արդէն իսկ տըժգոյն
իւր մօտալուտ մահով, ու նէ կը քըշուէր
Ալիքիներէն և յապիգեան հովերէն:
Քանդակուած էր դիմացը Նիլն յաղթանդամ,
Որ կը բանար՝ տըրտում տըխուր՝ իր ծալքերն
Եւ իր լօղկին մանուածապատ ուղորտներն,
Ու կը կանչէր պարտեալներն իր կապուտակ
Ջըրերուն ծոցն ու խաւարչուտ անձաններն:

Ամենէն վերջ կար հոն Կեսարն Ազոտտոս,
Որ երեքկին յաղթանակով մըտնելով
Հոռոմէական պարիսպներէն, կը ձօնէր
Իտալական աստուածներուն ուխտ մ՝ յաւէրմ,
Կանգնելու Հոռոմ քաղաքին մէջ բովանդակ՝
Երեք հարիւր հատ մեծամեծ մեհաններու:
Ուրախութեան ու խաղերու, ծափերու
Դողըրդիւնով ամէն փողօց կը հնչէ.
Տիկիներու պար մ'ունի մէն մի մեհան՝
Մէն մի բազին. առջկն ամէն բազինի
Դէզ դէզ կոյտեր զենուած զոհուած եզներու.

Նըստած Կեսար լուսացընցող փէրօսի
Ըսպետափառ չեմքին վըրայ՝ կը զըննէ
Փողովուրդին բերած նուէրներն, ու զանոնք
Մեծապայծառ դրանդիներէն կը կախէ:
Իր առջկն պարտեալ ազգերը կ'անցնին
Երկայնաձիգ կարգով. տարբեր մին միւսէն
Լեզուով, գէնքով: Հրազօրը հոս էր զըրած
Նուսիդական ազգն, Ափրիկներն անգօտի
Ու Լեւիզներն լաղնդնաւոր Գելուններն
Եւ Կարեաններն. և հեզասահ զընացքով
Հոսուն Եփրատն, ու երկրի ծայրը բնակող
Մորիսացիք, և զոյգեղջիւր շըռննոսն
Եւ աննրաճ Դահերն, ու իր վրայ ձըզուած
Կամուրջին դէմ մըրմըռացող Երասիս գետն:

Հեփեսոսի հրաշակերտին և իր մօր
Պարզին վրայ կը հիանար Ենէաս,
Եւ անգիտակ այն մեծամեծ դէպքերուն՝
Անոնց նըկարը դիտելով հրճուանօք,
Եւ առնելով ուսին վըրայ՝ կը շալկէր
Իր թոռներուն ճակատազիրն ու փառքերն:

Թարգմ. Հ. Ա. ՂԱՅԻԿԵԱՆ

ՌԻԹԵՐՈՐԴ ԳԻՐԶ

Կոյսն երանեալ դուքս հակեցաւ
Երկնից ոսկի վանդակէն.
Աչքն էր խորունկ քան խորութիւնն
Անդորր շրոց իրիկուան
Վարսերուն մէջ՝ Եօթը աստղեր
Եւ ձեռքն երեք թարմ շուշան:

Ուսէն ուղը՝ ձորան անգօտի՝
Չունէր բանուած ծաղկներն.
Սոսկ իր գործոց վարձ՝ Մարիամէն
Ձիւնափայլ վարդ մը կըրէր.
Ողն ի վար կախ մազը՝ հասուն
Հասկերու պէս դեղձան էր:

Չուարթնոց պարին մէջ հազիւ թէ
Որ մ'անցուցած կ'երևնար.
Իր անայլալ դէմքին վրայ՝
Չարմանքը դեռ կ'յամենար
Բայց մեր չափով իր այդ օրն էր
Տարը տարուան հաւասար:

(Ախ ինձ համար տասն անգամ տաս...
Բայց նէ հիմա և այստեղ
Վրաս ծոռեցաւ և ճակտիս չուրջ
Ինկաւ վարսիցը հեղեղ...
Ոչինչ. աշնան անբեթափն էր.
Կ'անցնի՞ տարին դալկազեղ?)

Կանգնած էր նէ Աստուծոյ տան
Պատնէշին վրայ երկնային
Որ անդունդին վերև Իրմէն
Շինուած՝ ծայրն է միշոցին,
Այնպէս բարձր որ արևն հազիւ
Կը տեսնուէր վար նայողին:

Կամուրջի պէս՝ կ'երկըննայ այն
Ծովուն վըրայ եթերի:
Վարը՝ մինչև խեռ մծողկի
Պէտ դարձող գունդն աշխարհի՝
Ցայգին մութով լ՝ օրուան բոցով
Պարապութիւնը կ'ուռի:

Էնոր շուրջը՝ անմահ սիրոյ
Պայտնուած մէջ ցնծալին՝
Ա.Ր.Ա.Ր.Յ.

Զիրար գտնող ամուլք կրկնեն
Միշտ սրտայուշ անուննին
Եւ դէպ Աստուած սլացող հոգիք՝
Նուրբ բոցերու պէս սահին:

Զինք պարուող այդ հրմայքէն՝
Դուրս հակէր կոյսն Երանեալ՝
Մինչև կուրծքին գիրգ հրպումէն
Ջեռնոյր ոսկի վանդակն ալ
Ու շուշաններն գոգ ննջէին՝
Թւին վերայ հեզածալ:

Երկնից հաստատ տեղէն տեսնէր
Ժամանակին բարախումն
Աշխարհաց մէջ. Եւ կը դիտէր
Անոր ուղին մոլորուն.
Ու խօսեցաւ՝ ինչպէս երբեմն
Երգեցին բոլրք աստղերուն:

Մտաւ արևն. կոր լուսնկան
Փետուրի պէս դողողձէր
Խորն անդունդին. և արա նէ
Խաղաղ օդին մէջ խօսէր.
Զայնն էր նրման աստեղց ձայնի՝
Երբ երգեցին համանուէր:

(Ոհ, ի՞նչ գողտրիկ. Թոնոց երգին
Մէջ հիմա իսկ չէր հնչեր
Իր շնչոն աղու: Երբ գանգակը
Միջօրէին կը գանչէր՝
Արձագանգին սանդուխն ի վար
Քոժիկս իջնողն ինքը չէր):

«Օ՛շ թէ, կ'ըսէր, ալ ինծի գար.
Քանզի անշուշտ պիտի գայ.
Զ'աղօթեցի՞, տէ՛ր, երկնից մէջ.
Զ'աղօթեց նա երկրի վրայ.
Կրկին աղօթքն է գօրութիւն,
Պէ՛տք է որ սիրտըս վախնայ:

«Երբ իր հագին ճերմակ դրնեն
Եւ գլխուն ալ փառաց թագ՝
Զեռք ձեռքի մէջ՝ մենք պիտ' երթանք
Լուսոյ ակերն անյատակ
Ու պիտ' իջնենք լուացուելու
Աստուծոյ իսկ աչքին տակ:

«Պիտի կանգնինք խորանին քով
Անմատոյց և ծածկըած՝
Որուն ջահերն անդուլ շարժին
Մաղթաբներէն երկնասլաց

Ի՛ մապիկներու պէս պիտ' հալին
Մեր աղօթքները լըսուած:

Այն կենդանի, միտտիկ ծառին՝
Պիտի հանգչինք շուքին տակ՝
Որուն ծոցին մէջ անթափանց՝
Մերթ կ'զգացուի Աղանեակն.
Ու իր հրպած տերեք հծծեն
Իր անունը սրբունակ:

«Ես ինքս այսպէս ընկողմանած՝
Անոր պիտի սովբեցնեմ՝
Երգած երգերս ուր իր ձայնը՝
Կանգ առնելով՝ յամբօրէն՝
Ամէն քայլի գտնէ պիտի՝
Իմաստ մը նոր ու վրսեմ:

(Մենք՝ կ'ըսես միշտ: Այո, երբեմն
Հոս մէկ էինք. և սակայն
Աստուած պիտի բարձրացնէ՞
Հետող անվերջ միութեան
Հոգին որ սոսկ քեզի տածած
Սիրովս՝ հոգւոյդ էր նըման)

Պիտ' այցելենք պուրակներուն՝
Ուր կան Մարիամ և իրեն
Հինգ նաժիշտներն՝ որոնց անուանք
Հինգ քաղցրալուր համերգ են
Կերթրուտ, Մարգրիտ, Կեկիլիա,
Ռոզալիս և Մազթալէն:

«Որ գանգրագեղ ծաղկապըսակ՝
Շուրջանակի նըստեր են՝
Բոց-սպիտակ նուրբ կերպասին
Մէջ՝ ոսկի թև կը հիւսեն
Եւ մահուամբ նոր ծընողներուն
Ենընդազգեստ կը գործեն:

«Թերևս անէն՝ նա լուռ կենայ.
Բայց ես երեսո՞ւ երեսին
Դըրած՝ մեր սէրն յիշեմ պիտի՝
Աննիազ միշտ և՛ անմեկին.
Մարիամ՝ ներող հպարտութեանս՝
Պիտի թողու որ խօսիմ:

Ինք պիտ' քանի մեզ ձեռք ձեռքի՝
Անոր այր չուրջն անհամար
Հոգիք չարուած՝ կը ծնրադրեն
Պսակուած գլխով ի խոնարհ
Եւ ընդ արաջ եկող գուարթնոց
Կը հընչին երգն ու ջընար:

«Հոն պիտ' հայցեմ Տէր Քրիստոսէն
Աշխարհ միայն՝ որ երկինքն,
ինչպէս հրբեմն երկրի վերայ՝
Սիրով՝ երկուքս ապրինք.
Հոն պահիկ մ'էր. հիմա յաւէտ
Ըլլանք մեկտեղ ես և ինք»

Կոյսն ուշադիր դիտեց՝ լքտաւ
Աւելի մեղմ քան աբրառում՝
«Այո՛ երբոր գայ»՝ Լըռեց, Լոյսը՝
Թեռող զուարթնօք լեփեցուն՝
Դէպ ինք թրթռաց, (Տեսայ աչքը
Աղերսարկու և ժպտուն)

Բայց շուտ կորաւ անոնց շաւիղն
Ոյրորսնեան մէջ հեռի.
Մինչ նէ՛ ձըգած վանդակին վրայ
Իր բազաբեռն աղածի՛ր՝
Չեռքն երեսին դրաւ ու լացաւ:
(Արտասուքը լըսեցիւ) *

Թարգմ. Մ. Յ. ԱՆՆԻԿԵԱՆ

* ԵՐԱՆ. — Այս քերթուածին հեղինակը՝ որ Նախա-
ռափայլեալն կուրած նկարչական զգոցին մեծ վար-
պետն էր՝ Անգղիոյ 19րդ դարու առաջնակարգ բանաս-
անգմունքն փոքր ինչ վար կը դասուի: Անիկա գերա-
զանցապէս ներթափած ճաշակներուն քերթողն է, զունեղ,
գեղազէտ և խիղախ, բայց միշտ քիւ մը պազարկուն:
«Կոյսն երանեալ» որուն բնագիրը Անգղերէնի զոհար-
ներէն մէկը կը համարուի՝ զրուած է հեղինակին պա-
տանկութեան առանձն: Ամբիկայի փոփոխ յոռեռն «Ա-
զաւ»ին իբրեւ պատասխան՝ Ռըրլ շատն կը յուսանց
մասնաւոր ուսումնասիրութեամբ մը անդրադարձնալ Ռուս-
թի վրայ:

Մ. Յ. Ա.

Շիրիմը կը սորվեցընէ մեզ՝ թէ մահկանացու
ենք:

Պատիւը՝ երիտասարդութեան կը նմանի. ան-
գամ մը որ կորսուի՝ այլ ևս չի ստացուիր
(Գանդու):

Յաջողութեանց պազանիքը՝ առաջադրութեան
հաստատութիւն է (Տիգրայէլ):

Յոյսը թշուառներու հայն է. նա միշտ դա-
լար է:

Ո՛վ որ իւր փափաքները կը շափառուէ, նա
ըստ բաւականի հարուստ է (Վլոթէր):

Խոնարհութեան քողոյ ներքեւ ծածկուած հպար-
տութիւնը՝ վատագոյն չարիքները կը ծնանի:

Լ. Ա. ՄԱՐԹԻՆԻ

«ՀՐԵՇՏԱԿԻ ՄԸ ԱՆԿՈՒՄԸ»

ՔԵՐԹՈՒԱԾԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵԱԳՈՒՄԸ

— 19. —

Կեղար Տայիտայէն երկու որդի ստա-
նալէն յետոյ՝ պատուհասէ խուսափելու
համար կը դիմէ դէպ ի լեռները. արծիւ
մ'իւրենց որդիները կը յափշտակէ քա-
լայրի մը մէջ տանելու՝ իր ձագերուն կե-
նակից ընելու համար զանոնք. ծնողական
բնազդէ մղուած՝ Կեղար և Տայիտա այդ
այրին մէջ կը մտնեն և հոն կը գտնեն
ծերունի մը՝ Այոնայիս անուամբ, որ ի-
րենց կը ծանօթացնէ Աստուծոյ գոյու-
թիւնը:

Լամարթինի այս ծերունին՝ կը համա-
պատասխանէ Ենովքայ գրքին մէջ՝ նոյն
խակ Ենովքայ անձնաւորութեան. սա ան-
մեղ մարդու տիպարն է՝ զերազանցօրէն՝
ազականեալ ընկերութեան մը մէջ. Այո-
նայիսի նման նա միայնակ կ'ապրի և
մարդիկներէն ծածկուած. անոր պէս միջ-
նորդ մ'է Աստուծոյ և անկեալ հրեշտակ-
ներուն միջև որ կը խնդրեն իրմէ միջնորդ
ըլլալ իրենց և Աստուծոյ միջև իրենց կող-
մանէ զրուած աղերսագրով մը. բայց Ա-
ստուած՝ անողորմ՝ կ'ըսէ մարգարէին.

«Հրեշտակները պէտք է աղօթին մարդկանց համար,
ս'չ կ'ը մարդիկները հրեշտակներուն»:

Աղոնայիս՝ Լամարթինի քերթուածին
մէջ պղնձի վրայ փորագրուած գիրք մ'ու-
նի, որուն էջերը կը տարուին կանոնա-
ւորապէս արծիւէ մը՝ Բաալպէթի փողոց-
ներուն մէջ նետուելու համար. Ենովք ալ,
կը պատմէ հայազգի պատմիչ մը՝ Վարու-
դան (ԺԳ դար)

«Արար գիր և գրեաց յերկուս թախտակո պղնձիս և
խնցիս և մարգարէացուս եմէ՛ երկուս անգամ անցանէ աշ-

1. Եւ 196, 197. — Վկայութիւնները աւելի ընդար-
ժակօրէն մէջ կը բերենք Հոս՝ քան որքան են քրան-
սերէն բանխոսութեան մէջ խնդրը հայ ընթերցողնե-
րուն աւելի հասկանալի ընելու համար:

2. Եւ 244.